

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Sourozenecký vztah dvojvaječných dvojčat stejného pohlaví

Štěpánka Žitná

Bakalářská práce

Studijní program: B7701

vedoucí práce: Mgr. Johana Růžičková

Praha 2018

Prague College of Psychosocial Studies

The sibling relationship dizygotic twins of the same sex

Štěpánka Žitná

The Bachelor Thesis

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Johana Růžičková

Praha 2018

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne Podpis

ANOTACE

Tématem bakalářské práce je sourozenecký vztah dvojvaječných dvojčat stejného pohlaví. Hlavním cílem této práce je zjistit a popsat, jaký je tento sourozenecký vztah. Teoretická část je zaměřena na samotný sourozenecký vztah a vlivy, které na něj působí. Dále na důležitá fakta o dvojčatech, jejich typu, výzkumy a statistické údaje. Empirická část pojednává o subjektivním prožívání tohoto specifického vztahu z pohledu samotných dvojčat.

Klíčová slova:

Dvojčata, Sourozenecký vztah, Blížkost, Rivalita

ABSTRACT

The topic of the bachelor thesis is the sibling relationship of dizygotic twins of the same sex. The main aim of this thesis is to find and describe this sibling relationship. The theoretical part is about the sibling relationship and the influences that affect it. Further important facts about twins, their types, research, and statistics. The empirical part deals about the subjective experience of this specific relationship from the point of view of the twins themselves.

Key words:

Twins, Sibling relationship, Proximity, Rivalry

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí své práce Mgr. Johaně Růžičkové za ochotu a čas, který mi věnovala a za věcné připomínky a rady, které mi při psaní práce poskytla. Dále bych ráda poděkovala všem svým participantům.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1. SOUROZENECKÝ VZTAH.....	9
1.1. SOUROZENECKÉ KONSTELACE	10
1.2. ŽÁRLIVOST A RIVALITA.....	14
2. DVOJČATA.....	16
2.1 ROZDĚLENÍ A TYPY DVOJČAT	16
2.2 SPECIFIKA VZTAHU MEZI DVOJČATY	17
2.2.1 <i>Blížkost a závislost</i>	18
2.2.2 <i>Žárlivost</i>	19
2.2.3 <i>Odloučení</i>	20
2.3 VÝVOJ IDENTITY	21
2.4 VÝZKUMY O DVOJČATECH	23
2.5 DVOJČATA A STATISTIKA	24
EMPIRICKÁ ČÁST.....	26
3. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	26
3.1 CÍLE VÝZKUMU	26
3.2 VÝZKUMNÝ VZOREK	26
3.3 ETIKA VÝZKUMU	27
3.4 METODIKA VÝZKUMU	28
3.5 SBĚR DAT A JEJICH ZPRACOVÁNÍ.....	29
3.5.1 <i>Metoda sběru dat</i>	29
3.5.2 <i>Metoda zpracování dat</i>	30
3.5.3 <i>Postup sběru dat a jejich zpracování</i>	30
3.6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	31
3.6.1 <i>Nejbližší člověk</i>	32

3.6.2	<i>Pouto</i>	34
3.6.3	<i>Srovnání a soupeření</i>	35
3.6.4	<i>Odloučení a oddálení se</i>	36
3.6.5	<i>Komunikace</i>	38
3.6.6	<i>Pomoc</i>	39
3.6.7	<i>Být rodičem dvojčat</i>	40
3.6.8	<i>Věk</i>	41
3.6.9	<i>Závislost</i>	42
3.6.10	<i>Společné bydlení</i>	42
3.6.11	<i>Celoživotní vývoj</i>	43
3.6.12	<i>Přátelé</i>	44
3.6.13	<i>Různé</i>	45
3.7	ZÁVĚR A SHRnutí VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	46
4.	DISKUZE	49
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM LITERATURY A OSTATNÍCH ZDROJŮ	53
	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřena na sourozenecký vztah dvojčat stejného pohlaví. Hlavním impulsem pro napsání této práce bylo, že se v mém okolí dvojčata často pohybují. Cílem této bakalářské práce je, získat teoretické poznatky o tomto tématu a snaha o jeho hlubší porozumění.

Tato práce je rozdělena na dvě hlavní části. Nejprve jde o část teoretickou, která je dále dělena na dvě kapitoly. První kapitola teoretické části se týká sourozeneckého vztahu, sourozeneckých konstelací, žárlivosti a rivalry. Druhá kapitola je zaměřena na samotná dvojčata. Je zde část zabývající se rozdělením a typy dvojčat. Dále jsou zde specifika vztahu dvojčat, následuje část týkající se výzkumů a v poslední řadě je zmínka o statistických údajích o dvojčatech.

Druhou hlavní částí je část empirická. Zde se věnuji svému výzkumnému šetření. Zvolenou metodou byla metoda kvalitativního výzkumu. Tohoto výzkumu se účastnilo 6 participantů. Data jsem získávala díky rozhovoru pomocí návodu. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak dvojvaječná dvojčata stejného pohlaví prožívají a vnímají svůj sourozenecký vztah, což je zároveň výzkumnou otázkou. Pro hlubší porozumění tomuto vztahu jsem zvolila ještě jednu výzkumnou otázku, která zní: Jak se tento vztah měnil v průběhu jejich života?

TEORETICKÁ ČÁST

1 SOUROZENECKÝ VZTAH

První kapitola je věnována sourozeneckému vztahu. Nejprve jsou vystižena obecná fakta týkající se tohoto vztahu. Další část se věnuje sourozeneckým konstelacím. V poslední části je popsána sourozenecká žárlivost a rivalita.

Novák (2007) popisuje sourozenecký vztah jako něco výjimečného a zvláštního. Člověk si nevybírá, s kým tento vztah utvoří, najednou se v něm ocitne. Je to jeden z nejbližších vztahů, jaké mohou vůbec existovat. Tento vztah může být tvořen několika sourozenci, lidmi stejného či opačného pohlaví, je to různé. Tento vztah nejde ukončit, jako třeba rozvod ukončuje manželství. „*Stačí ale, když se rodiče domluví, soud při rozvodu kývne a cesty sourozenců se mohou výrazně oddělit*“ (Novák, 2007, s. 9).

Vztah se sourozenci má jednoznačně vliv na osobnost každého jedince. Díky tomuto vztahu se lidé naučí spolupráci, kompromisům či interpersonálním dovednostem, které člověku mohou pomoci také v budoucnu. Sourozenecký vztah může být plný soutěžení a vzájemné pomoci. Tento vztah ovlivňuje celkový systém rodiny, stejně jako rodina ovlivňuje sourozenecký vztah (Sobotková, 2001).

Jedním z faktorů podílejících se na utváření sourozeneckého vztahu, může být věkový rozestup jedinců. Obvykle si bývají bližší sourozenci, které dělí minimální věkový odstup v řádu několika málo let, ovšem nemusí tomu tak být vždy, jelikož v každém případě záleží na konkrétních jedincích a rodinné situaci (Novák, 2007). Markhamová (2018) zmiňuje, že vliv na soudržnost mezi sourozenci a jejich přátelský vztah má i to, jak si samotný rodič rozumí s každým dítětem. Rodiče, kteří mají dobrý vztah se všemi svými dětmi, tím podporují i lepší vztah mezi samotnými sourozenci.

1.1 Sourozenecké konstelace

Alfred Adler byl prvním psychologem, který se zajímal o sourozenecké konstelace, a ze kterého také vychází mnoho současných psychologů a autorů jako kupříkladu Novák (2007), Čapek a Čapková (2010) či Eckstein a Kaufmann (2012). V teorii sourozeneckých konstelací nejde pouze o pořadí narození jedinců, jde zde o celé rodinné uspořádání, na které může mít vliv mnoho faktorů, jimiž mohou být pohlaví, věkový odstup, ale i to, jací jsou zbylí sourozenci (Leman, 2016).

Tvrzení, která Adler (cit. dle Nováka, 2007, s. 20) předkládal o sourozeneckých konstelacích, nelze vždy aplikovat na všechny jedince, jelikož každá rodina je jiná, něčím specifická. Proto nelze s určitostí tvrdit, že za daný jev může fakt, že se někdo narodí kupříkladu jako prvorozený (Novák, 2007). Čapek a Čapková (2010) uvádějí, že pořadí, ve kterém se člověk narodí, má určitý vliv na formování jeho osobnosti, jelikož děti, které se narodí kupříkladu jako prvorozené, bývají rodiči považovány za důležité a tuto zkušenost si takové odnášejí do života. Výjimku v sourozeneckých konstelacích mohou tvořit děti nechtěné či postižené. Stejně jako Novák (2007), tak i Čapek a Čapková (2010), se shodují na tom, že vliv pořadí narození je pouze jeden z mnoha faktorů, který formuje naši osobnost.

Zásadní vliv na sourozenecké konstelace můžu mít nějaká nečekaná událost, kterou je například úmrtí dítěte. Pokud zemře nejstarší dítě, neznamená to, že druhorozený převezme jeho roli a bude zastávat pozici prvorozeného, i když by si to spousta rodičů přála. Tyto děti, které by měly převzít pozici zesnulého staršího sourozence, mohou být pod velkým tlakem hlavně ze strany rodičů. Samo dítě to v životě nemá vůbec jednoduché. Ovšem i v případě úmrtí hraje roli to, zda ostatní děti jsou stejného či jiného pohlaví než zesnulý sourozenec. Nejen smrt má vliv na sourozenecké konstelace, ale také adopce. Adoptované děti již mohly v nějaké sourozenecké konstelaci vyrůstat, tudíž si z ní nesou zkušenosti po celý svůj život. Vzhledem k tomu nelze očekávat, že například dítě, které zastávalo pozici benjamínka, najednou převezme pozici prostředního dítěte (Leman, 2016).

Věkový rozdíl je důležitým faktorem při sourozeneckých konstelacích. Práním mnoha rodičů je takové, aby mezi sebou sourozenci měli co nejmenší věkový odstup, aby spolu mohly kupříkladu sdílet volný čas či zájmové aktivity. Opomíjejí ovšem důležitý fakt, že tyto děti, narozené těsně po sobě, bývají největšími rivaly mezi sebou a jsou často žárlivé. Ideální věkový odstup by měl být minimálně dva a půl roku, kdy je období vzdoru u staršího dítěte již překonáno. Na druhou stranu, pokud věkový rozdíl činí více než pět let, tak může dojít k tomu, že dítě narozené s tímto věkovým odstupem, se bude nacházet v pozici jedináčka (Čapek & Čapková, 2010). Také Novák (2007) považuje za ideální tříletý věkový odstup mezi sourozenci. Uvádí také, že přijímání nejmladšího sourozence je daleko snazší pro druhé či třetí dítě, než když prvorozený přijímá příchod druhého dítěte. Čapek a Čapková (2010) tvrdí, že nejvíce spolu soupeří sourozenci, kteří mezi sebou mají malý věkový rozestup, a navíc jsou stejného pohlaví. Dallozová (2002) má však jiný názor ohledně ideálního věkového odstupu. Tvrdí, že žádný takový není. Dle autorky jde vždy především o jedinečnost dítěte.

Prvorozené dítě

Být prvorozeným dítětem skýtá spoustou výhod i nevýhod. Tomuto dítěti je dopřáváno veškeré pozornosti, o kterou se nemusí dělit, ovšem pouze do doby, kdy přijde na svět další člen rodiny (Čapek & Čapková, 2010). Také Novák (2007) mezi výhody této pozice také řadí výsostné postavení prvorozeného a dostatek pozornosti k jeho osobě. Za nevýhody autor považuje strach, který prvorozený může vnímat kvůli příchodu mladšího sourozence, obzvláště pokud je stejného pohlaví, že by mohl nahradit jeho pozici a mohl by o něj být větší zájem ze strany rodičů. Tento pocit strachu, že by jej mladší sourozenec mohl připravit o jeho pozici v rodině bývá nazýván „*sesazení z trůnu*“. S tímto pojmem poprvé přišel rakouský psycholog Alfred Adler na počátku 20. století.

Pro prvorozené mohou být charakteristickými vlastnostmi svědomitost, péče o druhé, která pramení z podílení se na výchově mladšího sourozence. Lidé narození v této pozici si v životě obvykle kladou vyšší cíle a bývají velmi

soutěživí, což může být důsledkem jejich bojů o pozornost s mladšími sourozenci (Čapek & Čapková, 2010). Leman (2016) dodává, že pro mnoho prvorozených vyvstává z této pozice role vůdce, kterou v životě mohou zastávat. Dále autor uvádí další vlastnosti, jimiž mohou být obětavost či vstřícnost.

Prostřední dítě

Dle některých autorů (např. Dallozová, 2002 či Novák, 2007) to lidé narození jako prostřední děti nemývají vůbec snadné. Nikdo je nepovažuje za ty roztomilé, jako bývají považováni benjamínci a nemají takovou zodpovědnost jako nejstarší (Novák, 2007). Tyto děti si na svou pozici většinou nejvíce stěžují a připadají si v nevýhodě (Dalloz, 2002). Čapek a Čapková (2010) popisují pozici prostředního dítěte také jako složitější. Čím menší věkový rozstup mezi dětmi je, tím méně času mají rodiče na prostřední dítě. Výhodou těchto dětí bývá umění vyjednávat, jelikož se musejí naučit prosadit svůj názor a své potřeby. Prostřední děti často hledají pochopení mimo svou rodinu. V budoucnu pak tyto lidé nekladou na své okolí tak vysoké nároky, jako tomu je u prvorozených dětí.

Leman (2016) tvrdí o prostředních dětech, že jsou jaksi tajemné. Domnívá se, že si připadají ostrčené a nedokonalé. Autor dále zmiňuje jistou podobnost mezi dětmi druhorozenými a prostředními, jelikož v mnoha rodinách se narodí právě tři děti. Eckstein a Kaufmann (2012), jenž vycházejí z Alfreda Adlera, vidí výhodu druhorozených v tom, že se mohou poučit z chyb nejstarších sourozenců.

Ovšem vše záleží na dané rodině. Pokud máme prostřední dítě ve vícečlenné rodině, bude pak nejspíš vychovááno nejen rodiči, ale i staršími sourozenci. Není u nich tak patrná soutěživost a bývají spolehlivé a spolupracující (Čapek & Čapková, 2010).

Nejmladší dítě (benjamínek)

Dle Nováka (2007) bývá na nejmladší děti okolím nahlíženo jako na roztomilé. Autor uvádí, že příchod nejmladšího dítěte bývá většinou tehdy, kdy je rodina na příchod dalšího dítěte lépe připravena než při příchodu prvorozeného, ovšem nemusí tomu tak být vždy. Nejen rodiče, ale také okolí může mít sklony k tomu, aby o toto dítě více pečovali, rozmazlovali a bránili jej. Nevýhodou těchto dětí může být to, že ostatní sourozenci již mohou být dospělými a mít vlastní rodinu, což nejmladšího dostává do role jedináčka. Dále pak také věk rodičů může být vyšší, což nese svá omezení v tom, že nemusejí mít již dostatek sil na výchovu dalšího potomka. Také Čapek a Čapková (2010) zmiňují fakt, že rodiče při výchově nejmladšího potomka mohou být již znaveni výchovou jeho starších sourozenců, a proto například jejich reakce na nějaké úspěchy nemusejí být tak výrazné, jako tomu bylo u staršího dítěte.

Leman (2016) a Novák (2007) se shodují v názoru, že benjamínci na sebe často poutají pozornost. Cítí se dobře v přítomnosti lidí a bývají společenší. Tyto děti mají rády dostatek pozornosti a někdy ji na sebe poutají až nevybíravým způsobem, kdy se například přikloní k nějaké problémové skupině. Čapek a Čapková (2010) uvádějí, že výchova benjamínka může být volnější než výchova nejstaršího dítěte, jelikož rodiče mohou být méně důslední, což může mít za následek to, že nejmladší dítě nebude v budoucnu tolik zodpovědné.

Jedináček

Novák (2007) pohlíží na jedináčka z několika pohledů. V prvním případě může být jedináček vnímán jako rozmazlené dítě, kterému je vše dopřáno a dítě, které má problém opustit domov a odejít od rodičů. V dalším případě na jedináčka nemusí být tolik pohlíženo jako na rozmazlené dítě, ale jako na člověka, který může využít ve svůj prospěch poskytnuté materiální zabezpečení či využít dostatek času ze strany rodičů, o který se nemusí s nikým dělit. Jelikož je jediným dítětem může mít dopřáno více možností. V některých případech ovšem může mít jedináček problém se socializací mezi vrstevníky, jelikož nemá takový

sociální trénink, jako mají jiní sourozenci. Novák (2007) ovšem dodává, že stejně jako u jiných konstelací tak i u jedináčka záleží také na jiných faktorech, které mají vliv na dotyčnou osobu, jimiž mohou být povaha jedince či rodinné prostředí. Čapek a Čapková (2010) vidí podobnost jedináčka s prvorozeným. Usilují o veškerou pozornost a nechtějí se o ní ani o ostatní věci s nikým dělit. Autoři popisují dva typy jedináčků. Jedním typem je ten, kdy dítě bývá plánované a již dlouho očekávané. Právě tento typ je většinou více rozmazlený, protože má dostatek všeho, co potřebuje, aniž by o to jakýmkoliv způsobem usiloval. Druhý typ jedináčka naopak bývá přetěžovaný. Veškerá pozornost a intenzita výchovy rodičů je soustředěna jen k němu, a tak i samotné dítě si pak může v životě klást zbytečně vysoké cíle a mít sklon k perfekcionismu.

I já se domnívám, že nikdy nelze s určitostí někoho posuzovat jen na základě jeho pořadí narození, což také i někteří autoři zmiňují kupříkladu Novák (2007), který tvrdí, že záleží na více faktorech, jimiž mohou být především osobnost jedince a jeho okolí. Také Leman (2016) uvádí možnosti, které mohou mít vliv na to, že daný člověk neodpovídá typu jeho sourozenecké konstelace například věkový odstup či úmrtí sourozence.

1.2 Žárlivost a rivalita

Žárlivost je zkušeností, kterou během vývoje projde nejspíš každé dítě, které má sourozence. Může se stát, že jedno z dětí začne žárlit na to druhé a rodiče tomu často nijak nezabrání, i když by chtěli (Daloz, 2002). Také Novák (2007) se o sourozenecké žárlivosti zmiňuje jako o zkušenosti, kterou si dítě v životě projde. Obzvláště dítě starší, proto autor zmiňuje důležitý fakt, kterým je příprava staršího dítěte na příchod mladšího sourozence, aby se, pokud možno co nejvíce zmírnila jeho případná žárlivost a rivalita k jeho sourozenci.

Novák (2007) uvádí, že žárlivost bývá výrazná obzvláště u dětí s menším věkovým rozestupem, ovšem dodává, že také mezi sourozenci s větším věkovým odstupem vznikají konflikty. Tudíž na věku tolik nezáleží. S tímto názorem se

ztotožňuje také Dallozová (2002). Naopak Leman (2016) se spíše přiklání k názoru, že věk v žárlivosti, a s ní spojené rivalitě, má podstatnou roli. Autor se domnívá, že čím jsou si sourozenci věkově bližší, tím bude soutěživost větší. Leman (2016) se navíc zmiňuje o pohlaví, které také hraje podstatnou roli v soupeření. Uvádí, že sourozenci stejného pohlaví mezi sebou více soupeří a jsou více žárlivější, obzvláště chlapci.

Čapek a Čapková (2010) zmiňují, že žijeme v době, kdy každý usiluje o to být nejlepší, kde všichni mezi sebou neustále soupeří. To se kolikrát nevyhne ani rodinám s více než jedním dítětem, jelikož sami sourozenci mezi sebou mohou soupeřit. Sourozenci se snaží, aby se vzájemně vyrovnali či, aby dosáhli lepšího výsledku nežli sourozenec, přičemž u slabšího dítěte může dojít k rezignaci. Autoři zde zmiňují klíčovou roli, kterou zastupují rodiče, popřípadě okolí, v podobě podpory a povzbuzení dítěte při všech možných aktivitách. Dále dodávají, že *„tendence k soutěživosti u dětí vyplývá z životního stylu rodiny, kdy se preferuje právě soutěživost na úkor sociálního zájmu a rovnocennosti.“* (Čapek & Čapková, 2010, s. 74).

Dallozová (2002) a Novák (2007) se shodují v názoru, že žárlivost je do jisté míry přirozenou součástí téměř každého sourozeneckého vztahu. Dallozová (2002) uvádí mimo jiné příklady dětí, které svou žárlivost vůči sourozenci potlačovaly a objevovaly se u nich somatické příznaky v podobě kupříkladu kožních onemocnění či vyrážek. Autorka také zmiňuje, že v extrémních případech může žárlivost přerůst ve fyzické napadání sourozence, agresivitu či upozorňování dítěte na svoji osobu nevhodným způsobem, kupříkladu krádežemi. Novák (2007) také uvádí několik zmínek o tom, jaké projevy může mít patologická žárlivost vůči sourozenci. Autor mezi tyto projevy řadí mimo to, co již bylo výše zmíněno, zhoršení školních výsledků či regrese vlastního vývoje. Ovšem jak již bylo zmíněno, tyto projevy jsou charakteristické pouze pro patologii, nikoli pro běžnou žárlivost.

2 DVOJČATA

Tato kapitola je věnována rozdělení a typům dvojčat, se kterými se v životě můžeme setkat. Následující část se zabývá specifiky sourozeneckého vztahu dvojčat, po které je část zabývající se vývojem identity. Další část je věnována výzkumům s dvojčaty. V závěru této kapitoly se nacházejí statistické údaje o dvojčatech, jejich výskyt či počet.

2.1 Rozdělení a typy dvojčat

Mezi nejčastěji vyskytující se dvojčata patří dvojčata jednovaječná (identická) nebo dvojevaječná. Jednovaječná dvojčata vznikají z jednoho vajíčka, které je oplozeno jednou spermií. Jelikož má tento typ dvojčat stejný genetický základ, narodí se vždy dva potomci stejného pohlaví, kteří si jsou velmi podobní (Vacek, 2006). Navzdory tomu, že jednovaječná dvojčata mají stejnou DNA, nikdy nelze tvrdit, že by se jednalo o totožné jedince. Vznikají dvě různé osobnosti, které se mohou lišit kupříkladu ve zbarvení oční duhovky či tvaru lebky. Každé z dvojčat také podléhá prenatalnímu vlivu. V děloze má každé z dvojčat svoji polohu a své místo, tudíž jsou pod vlivem jiných aspektů (Cooper & Hymas, 2013).

Zvláštním typem jednovaječných dvojčat, se kterým se lze zřídka setkat i v dnešní době, jsou tzv. siamská dvojčata. Ke vzniku tohoto neobvyklého typu dvojčat může dojít, pokud se oplodněné vajíčko rozdělí později, než by tomu mělo být u vzniku jednovaječných dvojčat (Vacek, 2006). Častěji se jako siamská dvojčata rodí dívky. Místem srůstu bývá zpravidla okolí hrudníku (Rulíková, 2002).

Dvojvaječná dvojčata neboli také neidentická vznikají uvolněním dvou vajíček, která jsou oplodněna dvěma různými spermii. Tato dvojčata nesdílí tak velkou podobu, jako je tomu u dvojčat identických (jednovaječných), obvykle si nejsou podobní více než jiní sourozenci. „*Jde tedy o současně narozené sourozence. Jejich genetická výbava je shodná jen z poloviny*“ (Novák, 2007, s. 47). Oproti jednovaječným dvojčatům, která jsou vždy stejného pohlaví, u dvojvaječných dvojčat v téměř polovině případů dochází k narození páru chlapec a děvče (Cooper & Hymas, 2013). Větší předpoklad pro narození dizygotních (dvojvaječných) dvojčat rozdílného pohlaví mají rodičky, které už za sebou nějaký porod mají, a ženy vyššího věku (Slezáková et al., 2011).

Samotné těhotenství s dvojčaty nese jistá rizika, jimiž mohou být předčasný porod, častější riziko potratu, váhový rozdíl novorozenců atd. (Slezáková et al., 2011). Z celkového počtu předčasných porodů tvoří dvojčata 12 %. Dvojčata mívají nižší porodní váhu a bývají nezralejší než děti narozené samostatně. Riziko úmrtí u dvojčat je vyšší nežli u narození jednoho dítěte. Stává se, že žena porodí pouze jedno z dvojčat, jelikož dojde k odumření druhého plodu, tento jev je nazýván jako „*vymizelé dvojče*“ (Sadler, 2011).

2.2 Specifika vztahu mezi dvojčaty

Sourozeneckému vztahu dvojčat lidé často připisují symbolickou a důležitou hodnotu, považují ho za něco zvláštního či výjimečného. Tito lidé ovšem opomíjejí důležitý fakt v podobě nelehkého úkolu, který dvojčata mají ohledně emočního zrání a odloučení (Coles, 2018). Také Sandbanková (2003) má podobný názor na sourozenecký vztah dvojčat. Autorka uvádí, že tento vztah je výjimečný a může být pro dvojčata také velmi pozitivní. Rulíková (2002) zmiňuje fakt, že dvojčata jsou celý život vystavována obdivným pohledům okolí a neustálým dotazům ohledně jejich osoby. Fakt, že jsou dvojčata považována za nerozdělitelnou jednotku, nejvíce ubližuje jejich případným sourozencům.

Po celý život si dvojčata procházejí srovnáváním či zodpovídáním dotazů ohledně jejich vztahu s dvojčetem od jejich okolí. Toto srovnávání a dotazování bývá v životě dvojčat nevyhnutelné a také stresující (Klein, 2017). V období časně dospělosti separace dvojčat většinou pokračuje v různých oblastech (vzdělávání, přátelské vztahy, bydlení), což ovšem nemusí vést a většinou také nevede k emočnímu odcizení. (Sandbank, 2003).

Leman (2016) se ve své knize *Sourozenecké konstelace* zabývá nejen klasickými sourozeneckými páry, ale také dvojčaty. Dvojčata si ve většině případech uvědomují pořadí svého narození. Většinou to bývají ti starší, byť jen o minutu, kteří na to upozorňují ostatní i sebe navzájem. U dvojčat to bývá stejné jako u jiných sourozenců, starší je prvorozeným a mladší je druhorozeným bez ohledu na to, do jaké sourozenecké konstelace se narodí. Dvojčata jsou si navzájem rivaly, ale také přáteli. Prvorozený, jak už to bývá, na sebe bere roli vůdčího, i když to nemusí být tak jasně dané, role se mohou proměnit. Pokud jde o dvojčata stejného pohlaví, bývá riziko rivality o to větší. Příchodem dvojčat je celá rodina vystavena velikému tlaku, ať už samotní rodiče či mladší nebo starší sourozenci budoucích dvojčat. Sourozenci dvojčat mohou být pod tlakem především z toho důvodu, že větší pozornost bude upřena ke dvojčatům. V sourozeneckých konstelacích spojených s dvojčaty zaleží na mnoha faktorech, zda jsou dvojčata jednovaječná či dvojevaječná, stejného pohlaví či nikoli, zda se narodí jako poslední nebo uprostřed. To, že se narodila dvojčata, přijme mnohem lépe nejstarší sourozenec, který už nějaké mladší sourozence má než dítě, které se narodí jako benjamínek, tedy až po dvojčatech (Edington & Wilson, 1981 in Leman, 2016).

2.2.1 Blízkost a závislost

Rulíková (2002) se domnívá, že většina dvojčat mezi sebou má velké citové pouto, které může být již od narození, jelikož se narodí ve stejnou dobu, a proto vazba mezi nimi může být silnější než s jiným sourozencem. Dvojčata mohou být

velice dobrými společníky a přáteli sobě navzájem. Sama dvojčata touží potom, aby mezi sebou měla blízký vztah. Ovšem až v dospělosti zjišťují, že některé vztahy nemusejí být blízké a může se stát, že takové nikdy nebudou (Klein, 2017). Novák (2007) u dvojčat vidí větší vzájemnou fixaci a problém s ovlivňováním toho druhého. Okolí se poté neubrání tomu, aby dvojčata srovnávalo.

Vítková Rulíková (2009) také poukazuje na nelehký úkol rodičů dvojčat, kteří mohou mít vliv na jejich vztah. Důležitá je od rodičů podpora jejich vzájemného zdravého pouta či drobná pomoc při řešení vzájemných problémů. Mezi dvojčaty se vztah dokáže rychle měnit, jednou jsou nejlepšími přáteli a rázem mezi sebou soupeří.

Jak již plyne z předchozích dvou odstavců, nelze z určitostí tvrdit, že by všechna dvojčata měla vždy automaticky ideální vztah. Může to být podobné jako u klasického sourozeneckého vztahu. Vždy záleží na osobnosti jedince, okolí či dalších možných vlivech.

2.2.2 Žárlivost

Jak tvrdí Illingworth (2014), dvojčata bývají žárlivější než jiní sourozenci, jelikož jsou celý život srovnávána, protože přitahují pozornost okolí. Potřebují mít to, co má zrovna to druhé. Dle Dallozové (2002) nezmírní žárlivost to, že ke dvojčatům budou rodiče přistupovat stejně, ba naopak, toto chování jen přiměje dvojčata, aby se sama postarala o to, jak se rozlišit a vzájemně vyrovnat, a to někdy dost nevhodným způsobem. Každé z dvojčat potřebuje pocítit to, že je jedinečné, obzvlášť pokud se jedná o dvojčata stejného pohlaví.

2.2.3 Odloučení

Již při pravidelné docházce do mateřské školy, může dojít k nějaké formě odloučení. Právě v době, kdy dvojčata navštěvují mateřskou školu, může dojít k tomu, že dvojčata na sebe nebudou tolik závislá, jelikož budou poprvé v širším kolektivu dětí a budou mít možnost, najít si i jiné kamarády. Další zlom může nastat během povinné školní docházky, a to v podobě rozhodnutí, zda dvojčata budou navštěvovat stejnou třídu či školu. Výhodou při rozdělení dvojčat do různých tříd může být fakt, že se obě děti naučí být více samostatné a přestanou být na sobě vzájemně tolik závislé. Nelze tvrdit, že by toto oddělení bylo prospěšné kdykoli, vždy záleží na konkrétním případě (Rulíková, 2002). Benson a Haith (2010) zmiňují, že pozdější odloučení ve škole může být prospěšné pro dvojvaječná dvojčata. Ovšem pokud jakákoli dvojčata trpí nějakým problémem v chování, odloučení jim nejspíše neprospěje. Pro dvojčata stejného pohlaví bývá navštěvování stejné třídy obvykle nevýhodné (Dědová, Janošová, Kollerová, Kressa, & Zábrodská, 2016).

Kleinová (2003) tvrdí, že vzájemné odloučení bývá, hlavně pro dvojčata, velmi nelehkým úkolem, jelikož mezi sebou mívají velké citové pouto a hluboký vztah, který je založený na sdílených zkušenostech a zážitcích v dětství. Dále autorka uvádí, jak již bylo zmíněno výše jinými autory, že nejčastěji dochází k odloučení během školní docházky, kdy každé z dvojčat navštěvuje jinou třídu.

K odloučení může také docházet během dospívání, jelikož si dvojčata mohou začít aktivněji hledat jiné přátele, partnery či zájmy, protože chtějí dosáhnout toho, aby je ostatní brali jako samotného jedince. Během mladší dospělosti mohou dvojčata začínat žít odděleně, jelikož v této době už mají vyvinutou vlastní identitu i mimo společný vztah. I přes toto oddělení, v podobě jiného bydlení, většina dvojčat mezi sebou udržuje úzký kontakt (Klein, 2003).

2.3 Vývoj identity

Dle Gillernové (2000) je identita tím, jak člověk sám sebe vnímá, jak se vidí, na základě jeho subjektivního prožívání, je to jeho jedinečnost. Identita „*je výsledkem osobnostního vývoje*“ (Gillernová, 2000, s. 23). Hartl a Hartlová (2000) popisují dva typy identity, a to identitu aktuální a identitu potencionální. Aktuální identita představuje to, kým opravdu jsme, oproti tomu identita potencionální obsahuje představy, kým či jaký by jedinec chtěl být. Vývoj identity začíná již v dětství a je pozvolný nikoli prudký (Thorová, 2015). Na tvorbu naší identity má značný vliv společnost a kultura, ve které žijeme. Identita se dále vymezuje ve třech rovinách, za prvé v rovině intrapersonální, kdy si klademe otázky typu, kdo jsem a jaký jsem, uvědomujeme si odlišnosti či podobnosti s jinými lidmi. Další rovinou je rovina interpersonální, kde zjišťujeme, jak se vztahujeme k ostatním, jakou máme pozici ve společnosti, jakou zaujímáme sociální roli. Poslední rovinou je rovina sociální, podle toho, k jaké sociální skupině se vztahujeme (Gillernová, 2000). Společně s pozitivním přijetím od okolí u člověka roste také jeho důvěra v sama sebe a kladný vztah k jeho osobě. (Thorová, 2015).

Psychoanalytik Erik Erikson (1956) byl prvním psychologem, který se začal více zabývat tématem identity a sestavil její teorii (Výrost, 2008). Erikson popsal osm vývojových stádií, kterými za celý život projde každý člověk. Erikson každé ze stádií popsal na určitém typu psychosociálního konfliktu a krize. Dle Eriksona ovlivňují vývoj člověka genetické faktory, kulturní a sociální prostředí. Významnou roli ve vývoji každého člověka má dle Eriksona dětství. Ovšem v jeho osmi vývojových stádiích jsou popsány všechny etapy lidského člověka od narození až po smrt. Erikson tvrdil, že pokud nedojde k vyřešení konfliktu v předchozí vývojové etapě, člověk se nemůže posunout ve vývoji a stagnuje, což může znamenat narušení vývoje. Člověk se v životě neposouvá dále a dochází k pocitu méněcennosti a nejistoty. Pro tuto práci je stěžejním stádiem, stadium adolescence, kdy dochází ke konfliktu mezi identitou a zmatečností rolí. Člověk, který se právě nachází v tomto stádiu, hledá svou identitu, snaží se ztotožnit se

svými vrstevnickými vzory. Člověk čelí obavám z představ o své budoucnosti. Na základě toho může docházet k emočnímu rozladění a depresivním pocitům, jelikož se ocitá před životními rozhodnutími. Člověk v tomto stádiu navazuje již hlubší přátelské a intimní vztahy (Thorová, 2015).

Dalším známým psychologem, který projevil značný zájem o téma identity, byl James E. Marcia (1966), který vycházel z teoretických konstruktů Erika Eriksona. Marcia popsal čtyři stavy identity v období dospívání a dospělosti (Výrost, 2008). Prvním stavem je tzv. *přejatá identita*, která je charakteristická tím, že jedinec přebírá názory autorit bez jakéhokoli vyvinutí vlastního úsilí. Jedinec není schopen kritického myšlení či zapojení vlastních zkušeností. Druhým stavem, který Marcia popsal, je tzv. *difuzní identita*. V tomto stavu identity adolescent neprojevuje zájem o tvorbu vlastní identity a nevyvíjí žádnou aktivitu v její tvorbě. Identita je v tuto chvíli nejméně zralá. Jedinec nemá ucelený názor. Třetím stavem identity je tzv. *moratorium*. Člověk nacházející se v tomto stavu identity, často mění své názory a zmítá se uprostřed rozhodování. Objevují se zde obavy plynoucí ze závazků. Pro tento stav je typický pocit nejistoty a strachu. Posledním, čtvrtým stavem identity je tzv. *dosažení vlastní identity*. Jedinec je již plně vyhrazen vůči okolí, má svůj názor, se kterým se neostýchá prosadit. Člověk již přijímá svoji vlastní identitu a je schopen učinit závazky do budoucna, za které je plně zodpovědný (Thorová, 2015). Blatný (2017) k Marciově teorii identity dodává, že pokud jedinec setrvává příliš dlouhou dobu v difuzní identitě a nehledá vlastní identitu či se vyhýbá závazkům, může u něj dojít k psychickým obtížím. V opačném případě, kdy je člověk schopen přijmout závazky, bývá tento jedinec emočně a psychicky vyrovnaný (Luyckx et al., 2005 & Archer, 2008 in Blatný, 2017).

Pro tuto práci je stěžejním obdobím, období dospívání a rané dospělosti. Sandbanková (2003) uvádí, že největší vliv na utváření vlastní identity dvojčat během výše zmíněného období mají vzájemně sama dvojčata. Zmiňuje, že důležitým aspektem pro podporu vlastní identity je pocit nezávislosti, kterou si dvojčata mohou vzájemně poskytnout. Dále je důležitým faktorem při utváření

vlastní identity každého z dvojčat podpora rodičů. Pro dítě je velmi důležitý pocit, že ho rodič bere jako individuum. Podstatné je to, jak se rodič k dítěti chová, jak k němu přistupuje (Rulíková, 2002). S tímto názorem se ztotožňuje také Kleinová (2017).

2.4 Výzkumy o dvojčatech

Německý profesor a psycholog Franz J. Neyer se ve svém výzkumu zabýval vztahem dvojčat ve stáří a jeho vývojem. Vývoj a vztah mezi dvojčaty byl zde zkoumán retrospektivně. Tohoto výzkumu se účastnilo celkem 193 dvojčat stejného pohlaví. Z celkového počtu bylo 133 dvojčat jednovaječných a 60 dvojčat dvojvaječných. Průměrný věk zúčastněných byl 71 let. Výsledky výzkumu prokázaly, že jednovaječná dvojčata měla v době dospívání k sobě mnohem blíže. U jednovaječných i dvojvaječných dvojčat se jejich vzájemný kontakt a blízkost snížila v období mladší dospělosti a opět vzrostla až ve stáří. Neyer mimo jiné zkoumal také sourozence dvojčat. Z jeho výsledků vyplynulo, že dvojčata mezi sebou měla intenzivnější vztah nežli s ostatními sourozenci. Dvojvaječná dvojčata byla více závislá na vzájemném kontaktu nežli dvojčata jednovaječná (Neyer, 2002).

Jedním z nejznámějších výzkumů na dvojčatech je Minnesotský výzkum dvojčat vychovávaných odděleně. Výzkum probíhal po dobu 21 let v Americe a vedl jej profesor psychologie Thomas J. Bouchard. Tento výzkum dvojčat sloužil ke zkoumání genetické determinace osobnosti. Byly zkoumány různé proměnné: inteligence, psaní, čtení, psychomotorické dovednosti, lékařské zprávy apod. V dnešní době by již takový výzkum nebyl možný, jelikož se dvojčata při adopci nerozdělují. Některá dvojčata měla stejné zvyky, jména svých dětí, styl oblékání, neverbální projevy. Profesor Bouchard sám varoval před tím, aby se těmto společným znakům nepřikládal zvláštní důraz, že jde o statistické anomálie. Tyto znaky totiž nejsou primárně dědičné. Výsledky výzkumu byly takové, že jak prostředí, tak vrozené genetické faktory mají vliv na psychologické

charakteristiky jako třeba osobnost. Dále byl konstatován fakt, že některé lidské projevy, které byly dříve přisuzovány vlivu prostředí, jsou výsledkem vlivu genetiky (Holden, 1980 in Thorová, 2015).

Studiím o dvojčatech se věnuje také americká psycholožka Nancy L. Segalová, která sama pochází z dvojčat. Působila na Minnesotské univerzitě, kde se věnovala studiu dvojčat, která byla vychovávána odděleně. Jak již bylo zmíněno výše, těmito dvojčaty se zabýval Thomas Bouchard v roce 1979, se kterým N. Segalová spolupracovala na výše zmíněné studii dvojčat. V publikaci „*Nedělitelná dvěma*“ se do hloubky zabývá několika páry dvojčat, která měla výjimečný životní osud a jejich rodinami, se kterými opakovaně dělá rozhovor po nějaké době a zjišťuje, co se změnilo, jak se vyvíjí jejich život působením genetických vlivů a vnějšího prostředí (Segal, 2009).

V České republice, výzkumů na toto téma však není mnoho. Mezi nejznámější výzkumy dělané v České republice, můžeme řadit výzkum dědičnosti inteligence, který vedla dr. Hana Drábková. Studovala nejen samotná dvojčata, ale i jejich rodokmeny. Této studii se účastnila jak dvojčata identická, tak dvojčata dvojvaječná stejného pohlaví i dvojvaječná dvojčata opačného pohlaví. Mimo jiné byly zkoumány také rozdíly mezi dvojčaty jednovaječnými a dvojvaječnými. Všechna dvojčata byla psychologicky testována od narození po dospělost (Srnc, 2014). Výsledkem bylo, mimo jiné, že nejvíce dědičnými složkami inteligence jsou „*abstraktní myšlení, logika, matematické schopnosti, paměť a schopnost koncentrace a zvědavost*“ (Srnc, 2014, s. 34).

2.5 Dvojčata a statistika

V dnešní době počet porodů zůstává neměnný (ČSÚ, 2016). Velký nárůst porodů dvojčat zaznamenal Český statistický úřad v letech 1995-2010 (Kačerová, 2012). Pravděpodobnost, že žena bude matkou dvojčat stoupá s věkem a je podmíněna také rasově. Nejméně dvojčat mají Asiaté, o něco více pak běloši a nejvíce jich je černé rasy. Rasové rozdíly se uvádějí hlavně u dvojvaječných

dvojčat, výskyt identických dvojčat se ve světě neliší (Vítková Rulíková, 2009). Možnost, že se narodí jednovaječná dvojčata při přirozeném početí je 0,4 %. Výskyt dvojvaječných dvojčat souvisí často s hormonální léčbou (Kačerová, 2012).

Nejen vyšší věk a rasová příslušnost ovlivňuje pravděpodobnost početí dvojčat. Dalším vlivem podporujícím vznik dvojvaječných dvojčat může být

fakt, že matka nebo babička rodičky jsou z dvojvaječných dvojčat, jelikož tato rodička může být nositelkou genu pro hyperovulaci. Vliv může mít také to, zda sama žena již porodila dvojvaječná dvojčata nebo pokud trpí nadváhou (Vítková Rulíková, 2009).

Dle Českého statistického úřadu v roce 2016 v České republice bylo celkem 1667 porodů dvojčat, z toho nejvíce celých 581 porodů tvořil pár dívka a chlapec, 549 porodů 2 chlapci a zbytek 537 porodů byly 2 dívky (ČSÚ, 2016). Z výsledků statistického úřadu vyplývá, že se u nás rodí více dvojvaječných dvojčat, hlavně pár dívka a chlapec.

EMPIRICKÁ ČÁST

3 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Tato část bakalářské práce je věnována popisu celého výzkumného šetření. Nejprve budou zmíněny cíle výzkumu, následně charakteristika výzkumného vzorku, etika výzkumu, použitá metodika, sběr dat a jejich zpracování, výsledky výzkumu a na závěr celkové shrnutí výsledků výzkumné části.

3.1 Cíle výzkumu

Cílem tohoto výzkumu bylo popsat, jak dvojvaječná dvojčata stejného pohlaví vnímají svůj sourozenecký vztah. Na základě zmíněného cíle jsem zvolila dvě výzkumné otázky.

1. Jak dvojvaječná dvojčata stejného pohlaví vnímají a prožívají svůj sourozenecký vztah?
2. Jak se tento sourozenecký vztah měnil v průběhu jejich života?

3.2 Výzkumný vzorek

Pro účely tohoto výzkumu jsem vybrala 6 dvojvaječných dvojčat stejného pohlaví ve věku 18-25 let. Danou věkovou skupinu jsem zvolila záměrně, vzhledem k vybrané technice sběru dat, kterou je rozhovor pomocí návodu (viz technika sběru dat) a časové náročnosti výzkumu. Domnívám se, že mladší účastníci by nebyli schopni jít více do hloubky. Výzkumu se účastnila vždy obě dvojčata daného páru, samozřejmě každé zvlášť. Kritériem výběru účastníků byly tyto znaky:

1. Společná školní docházka, která trvala alespoň pár let.
2. Sdílení společné domácnosti minimálně do 18 let.
3. Věk v rozmezí 18-25 let.
4. Dvojvaječná dvojčata stejného pohlaví.

Participanty jsem sháněla pomocí přátel či známých, kteří taková dvojčata měli ve svém okolí. Výzkumu se účastnili 3 páry dvojčat, 2 muži a 4 ženy. Rozhovor byl ovšem dělán vždy s každým účastníkem zvlášť. Níže popíši každý z párů pro následné lepší uchopení výsledků výzkumu.

E.H. a V.H. jsou 22leté vysokoškolské studentky. Školní docházku sdílely do konce střední školy. Teprve vysokou školu navštěvují každá jinou. Společně mají další 3 sourozence, z nichž dva jsou párem dvojčat opačného pohlaví. Doposud spolu sdílí jednu domácnost.

B.B. a Z.B. jsou také 22leté studentky vysoké školy. U toho páru došlo k rozdělení již v 7. třídě na základní škole. Společně mají starší sestru. Také ony spolu stále bydlí.

A.R. a J.R. jsou 19letí maturanti. Navštěvují stejnou střední školu a nyní se chystají jít každý na jinou vysokou školu. Sourozence nemají a stále spolu bydlí.

3.3 Etika výzkumu

Před začátkem rozhovoru jsem dala všem participantům podepsat informovaný souhlas kvůli nahrávání rozhovorů na diktafon. Vzor informovaného souhlasu bude k nahlédnutí v příloze. Všechny účastníky jsem obeznámila s účelem výzkumu. Ujistila je, že bude zachována jejich anonymita, z tohoto důvodu proto nebudou přepisy rozhovorů přiloženy k této práci. Pro zachování větší anonymity v celé práci používám pouze iniciály participantů. Také jsem všem poskytla možnost kdykoli z výzkumu odejít či se k získaným materiálům následně vyjádřit.

3.4 Metodika výzkumu

Pro povahu tohoto výzkumu byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu, jelikož zde bylo zapotřebí zachytit jedinečnou zkušenost každého účastníka. Hendl (2016) popisuje kvalitativní výzkum dle Creswella (1998), který považuje tento typ výzkumu za proces, při kterém se výzkumník snaží proniknout a pochopit určitý problém. Následně se z něj snaží utvořit celkový obraz. Výzkumník má za úkol analyzovat všechny materiály, podávat informace o nových zjištěních.

Výzkumník si nejprve zvolí téma svého bádání a následně stanoví výzkumné otázky, které se ovšem během výzkumu mohou měnit, proto se tento typ výzkumu někdy označuje jako „*pružný*“. Výzkumník pracuje přímo v terénu, kde sbírá a analyzuje data, která by přispěla k zodpovězení předem daných výzkumných otázek. Kvalitativní výzkum může být časově náročný (Hendl, 2016).

Hendl (2016) zmiňuje výhody a nevýhody kvalitativního výzkumu. Mezi výhody lze řadit fakt, že se výzkumník dostane přímo k daného lidského problému, u kterého má možnost získat jeho podrobný popis a může daný problém zkoumat v přirozeném prostředí. Získané poznatky mu mohou umožnit kupříkladu sestavení nové teorie. Mezi nevýhody Hendl (2016) řadí časovou náročnost, možnost vlivu výzkumníka na zkoumaný fenomén či nemožnost generalizování výsledků.

3.5 Sběr dat a jejich zpracování

3.5.1 Metoda sběru dat

Pro sběr dat byla zvolena metoda rozhovoru pomocí návodu. Hendl (2016) charakterizuje tuto metodu jako velmi vyhovující pro její klady. Výzkumník má předem připravený seznam otázek či témat, které je potřeba zodpovědět. Výzkumník má ovšem možnost, volit libovolné pořadí těchto témat a přizpůsobit dotazování danému participantovi. *„Pomáhá udržet zaměření rozhovoru, ale dovoluje dotazovanému zároveň uplatnit vlastní perspektivy a zkušenosti“* (Hendl, 2016, s. 179).

Před vstupem do terénu byl stanoven následující návod k rozhovoru, který obsahoval tyto otázky, na které odpovídali všichni participanti. Některé otázky obsahovaly narativní prvky, vzhledem k položeným výzkumným otázkám (viz cíle výzkumu).

1. Tento rozhovor se bude týkat Tebe a Tvé sestry (bratra). Pro začátek mi vyprávěj o vašem vzájemném vztahu.
2. Myslíš si, že je váš vztah v něčem nebo něčím zvláštní?
3. Uvědomuješ si, že by se ten vztah v průběhu let měnil? Mohl bys mi o tom něco říct.
4. Jaké to je mít dvojče?
5. Co pro Tebe tvé dvojče znamená?
6. Mohl/a bys mi říct něco o tom, zda máte něco společného?
7. Je něco, co vás spojuje?
8. Vnímáš na tomto vztahu nějaká pozitiva?
9. Přinesl nebo přináší ti tento vztah nějaké výhody?
10. Myslíš si, že je něco, co vás rozděluje?

11. Vnímáš v tom vztahu nějaká negativa?
12. Přinesl nebo přináší ti tento vztah nějaké nevýhody?
13. Chtěl bys sám jednou být rodičem dvojčat? Proč ano/ne.
14. Napadá tě k ještě něco, o čem jsme nemluvili a co je pro tebe důležité?
Co bys chtěl/a dodat?

3.5.2 Metoda zpracování dat

Získaná data byla zpracována a vyhodnocena pomocí tematické analýzy. Tematická analýza slouží k identifikaci témat, jejich zpracování a podání závěrečné zprávy o získaných datech. Díky této metodě výzkumník dokáže vystihnout mnoho detailů (Braun & Clarke, 2006). Velkým kladem této metody je její pružnost (Hendl, 2016).

3.5.3 Postup sběru dat a jejich zpracování

Před samotným vstupem do terénu jsem prvně udělala pilotní rozhovor sama na sobě, který vedla kolegyně z Pražské vysoké školy psychosociálních studií. Na základě jeho uskutečnění jsem pozměnila pár otázek, především jejich formulaci, aby byly co nejvíce otevřené, neutrální a snáz uchopitelné. Do terénu jsem tudíž vstoupila s připravenými základními otázkami, na které jsem se ptala všech participantů. Ovšem mnou zvolená metoda rozhovoru pomocí návodu mi umožnila přizpůsobit rozhovor dotyčnému participantovi, tudíž jsem se doptávala na skutečnosti, které během rozhovoru vyvstaly. Všichni účastníci výzkumu měli možnost zvolit si libovolné místo, kde se rozhovor uskuteční, aby se cítili co nejvíce komfortně a bezpečně. Rozhovor trval průměrně 45 minut. Nejdelší rozhovor měl 58 minut, nejkratší 37 minut. Rozhovor obsahoval také narativní prvky, jelikož jedna z výzkumných otázek je zaměřena na změny v sourozeneckém vztahu.

Poté, co jsem dokončila rozhovory se všemi participanty, jsem si každý rozhovor nejprve pouze pustila a při druhé přehrávce jsem jej přepsala metodou doslovné transkripce, která je, jak Hendl (2016) uvádí, nezbytným krokem při následujícím vyhodnocování. Tento typ transkripce se vyznačuje tím, že je celý rozhovor doslovně přepsán, včetně nespisovných znaků či výplňkových slov. Jak jsem již uvedla v kapitole o etice výzkumu, každý participant měl možnost se k přepisu rozhovoru vyjádřit. Tuto možnost využili 3 participanti. U jednoho rozhovoru došlo k odstranění jednoho tématu a u zbylých dvou šlo o úpravu spíše estetického vzhledu přepisu, tudíž o úpravy především spisovného jazyka. Během přepisu došlo také k odstranění možných identifikujících údajů.

Následně jsem si všechny přepisy vytiskla a začala je postupně několikrát pročítat. Při opakovaném přečtení jsem si pomocí barevných fixů vyznačovala kódy a citace důležitých pasáží, které jsem si vypisovala a dělala poznámky. Získané kódy jsem poté začala seskupovat do jednotlivých témat. Znovu jsem pak přečetla všechny rozhovory, abych se ujistila, že jsem nic nevynechala a také proto, abych zjistila, jaká je četnost daného tématu u každého z participantů.

3.6 Výsledky výzkumného šetření

Jak již bylo zmíněno výše, rozhovory jsem zpracovala pomocí tematické analýzy. Na základě této analýzy jsem identifikovala témata, kterým se budu v této kapitole věnovat. Jelikož je tento výzkum založený na subjektivním prožívání a vnímání jednotlivých dvojčat, není možné tyto výsledky generalizovat a aplikovat je na jiná dvojčata. Pomocí tematické analýzy jsem identifikovala 13 témat, která se objevovala u všech dotazovaných participantů. Vzhledem k subjektivním vyjádřením každého z účastníků jsem některá témata rozdělila na subtémata, abych lépe vystihla jedinečnou zkušenost každého z nich. Pro lepší přehled o všech tématech a subtématech, kterými se budu v této kapitole zabývat, bude níže vložena tabulka témat a subtémat.

Tabulka č. 1: Témata a subtémata rozhovorů

Téma	Subtéma
Nejbližší člověk	Bližší než sourozenec
Pouto	Podobné myšlení
	Speciální jazyk
Srovnávání a soupeření	Potřeba se odlišit
Odloučení a oddálení se	Čas jít od sebe
	Partneři
	Náhrada za dvojče
Komunikace	-
Pomoc	Zlehčená situace
Být rodičem dvojčat	-
Věk	-
Závislost	-
Společné bydlení	-
Celoživotní vývoj	-
Přátelé	-
Různé	Podobné zájmy
	Zkreslené představy
	Záchrana života

3.6.1 Nejbližší člověk

Z výzkumného šetření vyplynulo, že všichni participanté považují své dvojče za velmi blízkého člověka, ne-li nejbližšího, kterého ve svém okolí mají. Všichni účastníci uvedli, že celkový vztah se svým dvojčetem považují za dobrý. Participanté kvitovali zejména fakt, že se na své dvojče mohou vždy spolehnout. Dále také většina vyzdvihla, že má se svým dvojčetem jakési vnitřní porozumění. „... ale asi tam je nějaké to vnitřní porozumění ve spoustě věcech.“ (Z.B.)

Všichni participantů se shodli v názoru, že mít dvojče, je velmi dobré a že jsou za něj rádi. Ovšem najdou se také okamžiky, kdy to nemusí být příjemné, jakož to například tehdy, když dojde k přehlčení a je nutné trochu se distancovat. „*Možná občas když chci bejt sám, nebo ne úplně sám, ale mít klid a on přijde a otravuje nebo řeší zbytečný věci, tak to mě štve občas.*“ (A.R.)

Pár participantů zmiňovalo výhodu v tom, že se svým dvojčetem mají podobný pohled na svět. Často zaznívalo to, že i přes všechno, co se kolem nich v životě děje, se se svým dvojčetem mají stále rádi. Polovina participantů občas nemohla najít vhodná slova proto, jak by svůj sourozenecký vztah s dvojčetem popsala. Vztah s dvojčetem pro ně znamená tolik, což už nedokázali vysvětlit slovy. „*Stejně mi ale přijde, že jsem toho řekla hrozně málo na to, jak moc je ségra v mém životě důležitý člověk... je to těžko popsatelné.*“ (Z.B.)

Z.B. uvedla, že si ke svému dvojčeti dovolí mnohem více, než ke komukoli jinému a že u něj cítí jakousi jistotu toho, že tu vždy bude. „*...asi má člověk i zároveň pocit, že si k té druhé může dovolit víc... než k jinému sourozenci, v mém případě k druhé ségře. To ale jak z toho negativního, tak i z pozitivního hlediska.*“ (Z.B.)

A.R. podotkl, že i přesto, že s bratrem mají blízký vztah a rozumějí si, tak by si přál, aby jeho bratr někdy změnil své chování a vystupování. „*Asi bych dost často chtěl, aby se choval jinak. Ale nedokážu si představit, že by ho někdo nahradil.*“ (A.R.)

Bližší než sourozenec

Čtyři participantky měly kromě dvojčete navíc dalšího sourozence. Bez jakéhokoli mého dotazu či zásahu každá z těchto participantek uvedla, že svůj vztah s dvojčetem považuje za bližší než s dalším sourozencem. „*Je to super, protože mít dvojče znamená mít někoho mnohem bližšího než sourozence. Nevím, jak to vysvětlit, ale je to něco speciálního.*“ (B.B.)

A.R. jiného sourozence kromě dvojčete nemá. Zmínil však, že si myslí, že vztah s dvojčetem může být podobný tomu, když má někdo podobně starého sourozence či velmi dobrého přítele. *„Je to dost podobný když někdo má třeba toho sourozence podobně starýho nebo fakt hodně dobrýho kamaráda, tak bych řekl, že je dost podobný tomu.“* (A.R.)

3.6.2 Pouto

Většina participantů zmínila, že v sourozeneckém vztahu se svým dvojčetem cítí a vnímá vzájemné pouto. Reflektovali to v názorech, že dvojče je pro ně člověkem, kterého nikdo nemůže nahradit a že kdyby se dělo cokoliv, vždy se za své dvojče postaví. Téměř ve všech případech byl zmíněn fakt, že jsou si vzájemně mnohem bližší díky tomu, že jsou stejného pohlaví, jelikož právě v tomto vidí velkou výhodu. *„Prostě od narození jsme si byly blízké, stejné pohlaví, to hraje asi velkou roli...“* (V.H.)

„...tak si myslím, že mezi nima, je takový pouto, který se už nedá narušit ničím, i kdyby se třeba přestali bavit, tak to tam furt bude, dokud neumřou.“ (J.R.)

B.B. podotkla, že se domnívá, že na blízký vztah a vzájemné pouto s jejím dvojčetem měl vliv prenatální vývoj. *„Asi to pouto, které se podle mě vytvořilo už v děloze. Pouto, které pořád cítíš a ty ani přesně nevíš proč.“* (B.B.)

Podobné myšlení

Více než polovina participantů zmínila, že má se svým dvojčetem podobné myšlení, v tom smyslu, že je rozesmějí stejné vtipy nebo že daný podnět vyvolá stejnou reakci, či podobný nápad. *„No, vlastně, že si asociujeme stejný věci, smějeme se stejným vtipům, stejnému tématu.“* (A.R.)

E.H. toto myšlení přirovnala k telepatii, kterou se domnívá, že dvojčata mezi sebou mohou mít.

„Že jsou i takové ty chvílky kdy přemýšlíte nad stejnýma věcmi, aniž byste si o tom řekly. Nebo řeknete nahlas ve stejnou chvíli tu stejnou věc, aniž byste o tom mluvily před tím kdykoliv. Že si myslím, že je tam nějaká nebo, já se domnívám, že je tam nějaká ta telepatie mezi těma dvojčatama, že je to prostě hrozně moc náhod na to.“ (E.H.)

Speciální jazyk

Z.B. zmínila v rámci odpovědi na vzájemný vztah s dvojčetem také fakt, že když byly se sestrou mladší měly mezi sebou vymyšlený jazyk. *„Cítily jsme ovšem sounáležitost, že patříme k sobě. Už jako miminka jsme prý měly svůj vymyšlený jazyk, kterým jsme se dorozumívaly jen my dvě.“ (Z.B.)*

3.6.3 Srovnání a soupeření

Jak vyplynulo z výsledků rozhovorů, jednou z největších nevýhod, které tento vztah má a kterou uvedli téměř všichni participanti, je srovnávání se a s tím spojené soupeření. Figurovala zde potřeba mít vše vyrovnané, aby nedocházelo k soubojům mezi těmito sourozenci, a aby se k nim rodiče chovali spravedlivě. Dále byl dominující fakt, že dvojčata se srovnávají vzájemně bez zásahu třetí osoby, ale že podstatný vliv na srovnávání a následnou rivalitu má také okolí. *„...že mezi sebou soupeříme, což jsem pak časem zjistila, že je to naprosto normální mezi dvojčatama, že tím jak jsou nonstop srovnávány...“ (E.H.)*

Dva účastníci mužského pohlaví popsali, že je mezi nimi opravdu velká rivalita. Jako důvod uvedli kupříkladu to, že nejčastěji soupeří o opačné pohlaví.

„...tak asi takhle bych popsal tu rivalitu mezi náma, že občas je to, že občas musím mít to co má ten druhý a není to jenom s těm holkama, takhle je to prostě se všim.“ (J.R.)

Dva participantů naopak uvedli, že nikdy neměli potřebu spolu soupeřit. Jako důvod zmínili, že jsou velmi odlišní, a proto nepotřebují mít vše vyrovnané. *„Myslím, že jsem nikdy neměla potřebu s ní soupeřit, neboť každá měla jiné zájmy...“ (B.B.)*

Potřeba se odlišit

Tuto potřebu zmínili čtyři participantů. Nejčastějším důvodem byl ten, že je čas, aby se každý začal více starat sám o sebe a aby nebyli neustále spolu a stejní, tím pádem také srovnávání. Dalším důvodem bylo to, že jedno z dvojčat na sebe chtělo upoutat větší pozornost. *„...jako že moje sestra si začala barvit vlasy, strašně na sebe takhle upozorňovat, jako že různé barvy zelená růžová a tak...“ (V.H.)*

„Se ségrou jsme se ještě na prvním stupni shodly, že nám to vadí, a tak se ségra rozhodla naprosto změnit účes - ostříhat vlasy, udělat ofinu...“ (B.B.)

3.6.4 Odloučení a oddálení se

Abych v tomto tématu vystihla jedinečnost každého z participantů, rozhodla jsem se toto téma dále rozdělit na subtémata.

Čas jít od sebe

Všichni participanti zmínili, že jsou si vědomi toho, že se jednou budou muset více separovat a žít jeden bez druhého. Čtyři participantky nějakým odloučením již prošly a tuto zkušenost reflektovaly. Jednalo se zejména o přechod na jinou školu či delší pobyt v zahraničí. Většina se shodla na názoru, že zkušenost spojená s odloučením jim prospěla, i když to pro ně zpočátku nebylo snadné. Kvitovaly zejména to, že se mohly více osamostatnit a žít po svém samy za sebe. *„Určitě to vidím pozitivně. Prospělo nám to v tom, že jsme se osamostatnily. Negativní dopad to mělo na mé výsledky ve škole, neboť v době, kdy jsme spolu chodily do třídy, tak mě motivovala.“* (B.B.)

Dva participanti stále sdílejí stejnou školu a třídu, tudíž neměli takovou zkušenost jako předchozí páry dvojčat. U nich vyvstávaly otázky a představy ohledně budoucnosti, jaké to bude, až se příští rok odloučí, jelikož se každý připravuje na jinou vysokou školu. *„...ted' když každý půjdeme na jinou vejšku... tak příští rok nás samozřejmě hodně rozdělí, to už určitě nebude jako dřív.“* (J.R.)

Partneři

E.H. a V.H. uvedly, že první jejich rozdělení proběhlo během střední školy, kterou sice sdílely, ale jedna z nich si našla partnera a ten byl důvodem jejich prvního rozdělení. Ovšem týká se to také stávajících partnerů, že také kvůli nim tráví mnohem méně času spolu, což popsaly zároveň jako dobrou i špatnou zkušenost. *„Pak si ve třetíáku našla kluka a já ne, a začla všechen čas trávit ona s ním, tak to bylo taky takové těžké docela.“* (V.H.)

Náhrada za dvojče

E.H. popsala svoji zkušenost, když během studia odjela do zahraničí, tudíž byly se sestrou delší dobu od sebe a našla si zde blízkou přítelkyni, která jí

vyhovovala podobně jako její dvojče. Tvrdila, že si našla jakousi náhradu za dvojče, i když ne v přesném slova smyslu. „...*no jakoby byly jsme spolu fakt vždýcky většinu času s tou dotyčnou druhou a byly jsme si taky hrozně moc podobné, ale samozřejmě to pro mě není úplně ten stejný vztah...*“ (E.H.)

J.R. reflektoval podobnou zkušenost, kdy si během školního výletu našel také jakéhosi náhradníka za svého bratra. Ovšem bylo to krátkého trvání a po dvou týdnech se situace vrátila do původního stavu. „*Tak tam jsem se právě začal bavit s jedním klukem, hodně jsme se skamarádili a stali se, v jednu chvíli mi to přišlo blbý, jako jsme se stali, jako by nahradil to dvojče...*“ (J.R.)

3.6.5 Komunikace

Všichni participanté uvedli, že komunikaci se svým dvojčetem považují za vyhovující. Vždy u toho druhého najdou pochopení a mohou se mu se vším svěřit. Většina participantů uvedla, že se svým dvojčetem někdy hádá. Nejčastějšími důvody byly, že se hádají o věcech, které jsou spojeny se společným bydlením, dále také obyčejné sesterské či bratrské neshody. Mužští participanté zdůraznili, že se hádají častěji, než by tomu mohlo být u jiných sourozenců. Dvě participantky zmínily, že komunikují opravdu o všem a nemají problém povědět svému dvojčeti cokoli. Tyto participantky podotkly, že se navzájem informují i o věcech, které nikomu jinému nesvěří. Uvedly také, že si vzájemně pořizují zvukové nahrávky se vzkazy, které si následně posílají. „...*v podstatě víme, že když se chceme svěřit tý druhý, tak tam najdeme to zázemí...není to vyloženě tak, že bychom měly stanovená nějaká tabu témata.*“ (Z.B.)

Další dvě participantky popsaly komunikaci také jako plně vyhovující, nemají problém se s čímkoliv svěřit. Ovšem v intimních tématech jim je na překážku jejich blízkost a to, že už o sobě navzájem vědí tolik věcí, tak alespoň něco si chtějí ponechat nějakou chvíli jen pro sebe. Tyto zábrany padají, pokud je přítomna jejich společná nejlepší přítelkyně. „*Nene, sdílíme spolu úplně všechno.*“

Nebo jsou témata, která mezi sebou neotevřeme jako úplně samy dvě, ale když je u toho třetí osoba, třeba nejlepší kamarádka, tak to úplně v pohodě řekneme.“
(E.H.)

Zbylí dva participanti popsali vzájemnou komunikaci tak, že někdy nemají potřebu cokoli sdílet, jelikož o sobě vědí spoustu věcí, proto není důvod spolu někdy komunikovat. Dále zmínili, že jde mezi nimi o jakousi výměnu informací „něco za něco“. Témata, o kterých by se nebavili, prý nemají, ale jsou věci, které nemají potřebu si sdělovat. *„Nemam problém, mu to říct, ale neprobírám to s nim.“* (A.R.)

3.6.6 Pomoc

Dalším často zmiňovaným tématem byla pomoc, ať už se jednalo o pomoc vzájemnou či poskytnutí pomoci druhému. Všichni participanti uvedli, že by nikdy neměli problém s tím, pomoci svému dvojčeti a kdykoli ho bránit. Výhoda spočívala také v učení, že si mohli navzájem pomoci, jelikož sdíleli stejnou třídu ve škole. *„Zároveň pozitivum, že nejsem na nic sám, se všim si dokážeme pomoci...“* (A.R.)

Zlehčená situace

Téměř polovina participantů zmínila, že viděla pozitiva v tom, že jim dvojče v mnoha situacích pomůže kupříkladu ve společnosti, že mají toho druhého vždy na blízku. Ovšem z této výhoda se později stala nevýhoda, jelikož některá z dvojčat měla problém se socializací a komunikací ve větší společnosti bez svého dvojčete. Další ulehčení spočívalo v tom, pokud sdíleli stejnou školu a třídu, že měli vedle sebe někoho, kdo si zapamatuje zadané úkoly či jiná sdělení pro rodiče.

„Jo, možná to bylo lehčí v organizování různých akcí, že to co si nezapamatoval on, jsem si zapamatoval já a nebo obráceně...“ (A.R.)

„...když jsme přišly někam do společnosti, tak jsme věděly, že tam je aspoň ta druhá, a byly jsme na sebe tím víc upjatější a tím míň, nás zajímalo bavit se s okolím, na což si myslím, že obě teď trošku trpíme...“ (E.H.)

3.6.7 Být rodičem dvojčat

Na otázku zabývající se tím, zda by sama dvojčata chtěla být jednou rodiči dvojčat, jsem se ptala všech participantů, abych zjistila, zda je v tomto případě ovlivňuje jejich zkušenost, kterou mají díky tomuto vztahu. Čtyři participanté se přikláněli k variantě, že by byli rádi, kdyby i jejich děti byly dvojčaty. Dva z nich byli jednoznačně pro tuto možnost. Jedním z důvodů byla právě vlastní pozitivní zkušenost daných participantů. Dva další participanté, kteří se přiklonili k variantě spíše mít dvojčata nežli nemít, uvedli hlavní důvod, že nejvíce pozitivně reflektují to, že nikdy nejsou sami a mají po boku stejně starého společníka a blízkého přítele. Nevýhody zde tito participanté viděli hlavně na straně rodičů, jimiž byly především větší finanční náklady či dvojnásobné starosti naráz.

„...celý život jsem byla hrozně ráda za to dvojče. Že jsem si vždycky říkala, že když budu mít děti, tak chci taky dvojčata.“ (V.H.)

„Tak na to je docela těžký odpovědět, protože má to dost a nevýhod. Mezi výhody patří to, že si ty děti dost často vystačí sami ty děti... nevýhody pro rodiče můžou být finanční, dva stojí víc než jeden.“ (A.R.)

Zbylí dva participanté nebyli plně vyhranění v tomto názoru. Jeden z nich odpověděl, že pro ženu je samotné těhotenství a porod dvojčat větším rizikem a že by možnost mít dvojčata nepreferoval. Druhá participantka neměla představu o tak daleké budoucnosti, tudíž nebyla schopna jednoznačně odpovědět.

„Jednou chci mít děti a myslím, že by to byl pro mě šok, kdybych se dozvěděla, že místo jednoho dítěte čekám dvě děti. Ne, že by mi dvojčata vadila, ale preferovala bych jedno dítě, neboť porod dvojčat a celkově těhotenství, kdy žena čeká dvě děti, je složitější.“ (B.B.)

3.6.8 Věk

Téma věku bylo nejčastěji spojováno s tím, že všichni participanti kvitovali, že celý život mají vedle sebe někoho, kdo je stejně starý. Přinášelo jim to úlevu v tom, že sdíleli podobné problémy dané věkové skupiny, ve které se právě nacházeli, mohli navštěvovat stejnou třídu či zájmové aktivity. Plynuły z toho také nevýhody v podobě neustálého kontaktu, který může vyústit ve vzájemnou potřebu se oddálit. *„...máš někoho s kým si můžeš hrát, kdo s tebou furt vyrůstá, kdo bude furt vedle tebe a furt ho zajímají stejný věci, protože je furt stejně starej...“ (J.R.)*

Dvěma participantkami, které byly staršími dvojčaty, byly uvedeny následující informace. První participantka zmínila, že tím, že je starší, tak je dominantnější než její o minutu mladší dvojče. *„Já jsem byla vždycky ta dominantnější nebo já jsem ta starší, tak nevím, jestli to je tím...“ (V.H.)*

Druhá participantka uvedla, že tím, že je starší, tak měla větší pocit zodpovědnosti za své dvojče. Demonstrovala to na příkladu, kde uvedla, že se snažila, aby její dvojče mělo lepší studijní výsledky či to, že měla obavy, aby v budoucnu mělo její dvojče kvalitní život. *„Možná je to způsobené tím, že jsem o minutu starší... no, že asi dokážu být taková víc ráznější na ségru a takový ten maminkovský pocit okolo.“ (Z.B.)*

3.6.9 Závislost

Téma závislosti se objevilo ve všech rozhovorech. Nejčastěji bylo spojováno s věkem, kdy participanti se svými dvojčaty navštěvovali stejná vzdělávací zařízení již od raného věku a tvořili si na sobě závislost. Ta slábla s vyšším věkem a postupným odloučením se u všech dotazovaných dvojčat. Závislost byla o to intenzivnější, pokud participanti se svým dvojčetem sdíleli i volnočasové aktivity a trávili téměř veškerý čas společně. Téměř všem participantům byla závislost v pozdějším věku překážkou, a tudíž se jí snažili odstranit kupříkladu přestupem jednoho dvojčete na jinou školu. Dvěma participantkám závislost nevadila v mladším věku. „...ale mě to nevadilo že jsme na sobě byly závislé.“ (V.H.)

„Obě jsme se vydaly na jinou, vlastní, cestu, která se tolik nepřekřížuje s tou druhou, a tím pádem tam vzniká větší a větší nezávislost...“ (Z.B.)

3.6.10 Společné bydlení

Jak již bylo zmíněno výše (viz výzkumný vzorek), všichni participanti sdílejí domácnost se svým dvojčetem. Všichni participanti vyslovili řečnické otázky ohledně toho, jaké to bude, až se vzájemně odloučí úplně a odstěhují se. Všichni účastníci se shodli na tom, že to přinese jisté změny. Větší část participantů vidí v odstěhování se lepší budoucí vzájemný vztah, jelikož uvedli, že fakt, že spolu stále sdílí domácnost, narušuje jejich jinak dobrý vztah. U dvou participantek se jednalo i o to, že sdílí domácnost společně s partnerem jednoho z dvojčat a tím se jejich vzájemný vztah narušuje o to více, než kdyby bydlely pouze spolu. Druhé dvojče, jejíž partner žije v cizině, se pak cítí ostrčené a má pocit, že tam nepatří. Budoucí změny v tom vidí i pár dvojčat, který si větším odloučením doposud neprošel. Jeden participant z této dvojice prohlásil, že si

bude muset najít přítele, až se odstěhuje, aby měl někoho u sebe. „*No budu si muset najít nějakýho kámoše asi si myslím. Což třeba na vejšce není tak těžký, když tam člověk je s někým na koleji...*“ (J.R.)

„*Obě prostě víme, že jsme staré na to, abychom spolu bydleli, že to ničí ten náš vztah, protože si myslím, že spolu máme fakt hezký vztah...*“ (E.H.)

3.6.11 Celoživotní vývoj

Jelikož byla jedna z výzkumných otázek zaměřena na změny v sourozeneckém vztahu dvojčat v průběhu života, ptala jsem se všech participantů, zda se jejich vzájemný vztah v průběhu let měnil. Ti, kteří již prošli odloučením, tak uvedli, že ke změnám došlo. Nejčastěji bylo zmíněno, že od útlého dětství spolu s dvojčetem trávili veškerý čas pohromadě, navštěvovali stejná vzdělávací zařízení, alespoň pár let. Což, jak jsem již podotkla výše, vedlo u všech ke vzniku závislosti, která ovšem ne vždy byla brána pouze negativně. Ti, kteří již prošli nějakým odloučením, trávili s dvojčetem méně času než ti, kteří si odloučením neprošli. Zbýlý pár participantů uvedl, že jejich vztah většími změnami neprošel, jelikož dodnes tráví podstatnou většinu svého času společně a navštěvují stejnou školu. Tito participanté však zmínili, že jsou si vědomi toho, že změny nastanou nyní při odloučení se kvůli vysokým školám. Všichni zúčastnění se shodli v názoru, že vztah s jejich dvojčetem se vyvíjel a bude vyvíjet nadále po celý život, že tento vývoj nebude nikdy u konce.

„*Tak já si myslím, že v rámci toho, jak jsme pořád zůstávali na stejný škole, tak se nestávalo takový to, jak se postupně odlučujou ti sourozenci... a tím pádem se ten vztah až tolik neměnil, bych řekl.*“ (J.R.)

3.6.12 Přátelé

K tématu přátelství jsem se dostala ve všech rozhovorech. Většinou participanti zmiňovali především to, zda mají společné přátele či nikoli a zda je přátelství s jinými lidmi ovlivňuje, či zda má vliv na jejich sourozenecký vztah s dvojčetem.

Dvě participantky uvedly, že měly společné přátele spíše v minulosti, když sdílely stejnou školu a trávily veškerý volný čas společně. V současnosti spíše preferují každá své přátele, ovšem s těmi společnými se někdy scházejí a jsou pro ně stále důležití. Jedna z těchto participantek zmínila, že společní přátele mají především vliv na to, pokud vznikne konflikt mezi ní a dvojčetem, tak přítomnost těchto přátel vede k rychlejšímu smíření. Dále zmínila fakt, že také vlivem přátel se v životě formuje její osobnost.

„Zároveň mi přijde, že třeba když jsme měly takové to horší období a šly jsme navzájem se ségrou s těma společnýma přátelema, tak že se to tam tak uvolnilo nebo že nám to tam najednou nevadilo si povídat...“ (E.H.)

Další dva participanti uvedli, že dodnes mají především společné přátele se svým dvojčetem a minimum každý svých vlastních. Vlastní přátele má každý díky svým volnočasovým aktivitám, které s nimi dvojče nesdílí. Jeden z těchto participantů zmínil, že cítí jakousi žárlivost, když mu jeho dvojče přebere nějakého přítele, kterého měl sám a jeho dvojče se s ním také spřátelilo a do jisté míry mu ho přebralo.

„...já se třeba s někým skámoším s nějakým novým člověkem, hodně si rozumíme a dvojče se s ním třeba po týdně začne taky kámošit a začnou si hodně rozumět a třeba já mám dojem najednou, že prostě si rozumějí víc než já s tím kámošem, takže najednou začnu žárlit.“ (J.R.)

Zbývající dvě participantky mají oproti předchozím participantům všechny přátele pouze vlastní. Nikdy prý neměly potřebu mít stejný okruh přátel vzhledem

k tomu, že mají odlišné povahy a pohybují se v jiných společenských kruzích. Když byly tyto dotyčné mladší, měly výjimečně pár společných přátel. *„Každá máme svůj vlastní život, chodíme do jiné školy, máme jiné práce a máme různé přátele.“* (B.B.)

3.6.13 Různé

Posledním tématem, které jsem v rozhovorech identifikovala, jsou různé zajímavosti, které účastníci zmínili. Vzhledem k jedinečnosti daných výpovědí jsem toto téma rozdělila na další subtémata.

Podobné zájmy

Většina účastníků zmínila, že mají se svým dvojčetem podobné zájmy. Umocňoval to fakt, že když byli mladší, dělali vše společně a zůstalo jim to dodnes. Dalším faktorem byla podobná povaha, kterou zmínili dva účastníci. *„...společný vkus, společné zájmy, i když to je vždycky tak na 90%, protože samozřejmě je něco, čím se to odlišuje.“* (E.H.)

Dvě účastnice uvedly, že vzhledem k odlišným povahám tolik podobných zájmů nemají. Jedna z nich zmínila, že fakt, že jsou dvojčata nemá vliv na to, že mají podobné zájmy. *„Společného máme to, že obě dvě máme zájem o umění... Ale nemyslím si, že by to bylo tím, že jsme dvojčata. Mohla by být klidně úplně někdo cizí a stejně bychom se na tom shodly.“* (B.B.)

Zkreslené představy

Jeden účastník přednesl domněnku, že má pocit, z toho jak na něj a na bratra pohlíží okolí, že spousta lidí může mít o tomto sourozeneckém vztahu zkreslené představy. Uvedl, že si myslí, že takto intenzivní vztah, by mohl mít někdo, kdo má blízkého nejlepšího přítele či sourozence.

„Možná jenom že to není tak jiný, jak si lidi myslí... usuzuju to třeba z různých otázek který na nás padají, že je to dost podobný když někdo má třeba toho sourozence podobně starýho nebo fakt hodně dobrýho kamaráda“ (A.R.)

E.H. zmínila pocit, že si lidé myslí, že když je někdo z dvojčat, že musí vše vykonávat se svým dvojčetem a nikdy není bez něj.

„Že prostě to, že jsme dvojčata neznamená, že spolu budem trávít celý život 24hod denně a že přijdou chvíle, kdy se budeme muset začít pomalu oddělovat.“ (E.H.)

Záchrana života

A.R. uvedl zážitek z raného dětství, kdy mu jeho bratr zachránil život a on se díky němu neutonul v rybníce.

„...on mi zachránil život, protože když nám byli asi 2, tak jsme se my dva vydali sami k potoku k jezírku a bylo to pokrytý řasou tak to vypadalo jako tráva a já jsem tam spadl a on začal brečet, to přivolalo sousedy, kteří to řekli mámě a ta mě vytáhla...“ (A.R.)

3.7 Závěr a shrnutí výzkumného šetření

Jak již bylo zmíněno výše, z rozhovorů jsem identifikovala 13 témat, z nichž některá byla rozdělena na subtémata pro lepší vyniknutí jedinečných odpovědí každého z participantů. Ve výzkumném šetření byla zachycena jedinečná zkušenost 6 vybraných participantů, proto tyto výsledky nejdou generalizovat a není možné z nich vyvodit jednoznačné závěry, které by byly aplikovatelné na jiná dvojčata. Na základě výše zmíněných výsledků se pokusím o zodpovězení výzkumných otázek.

1. Jak dvojvaječná dvojčata stejného pohlaví vnímají a prožívají svůj sourozenecký vztah?

Participantů se shodli na tom, že mít dvojče je něco nepopsatelného až výjimečného. Celkově svůj vztah s dvojčetem všichni účastníci popsali jako velmi dobrý a své dvojče považují za jednoho z nejbližších lidí ve svém životě. Všichni participantů kvitovali zejména to, že se na své dvojče mohou kdykoli obrátit a že jim vždy pomůže. Mohou za ním vždy přijít a svěřit se. Část participantů uvedla, že svému dvojčeti sice mohou říci vše, ale přece jen si některé informace nechávají pro sebe. Všichni dotazovaní zmínili jakési pouto, které je pojí k jejich dvojčeti a které se nedá ničím nahradit. Část participantů se shodla na tom, že mít dvojče jim přineslo během života několik výhod v podobě ulehčených situací ve společnosti, které se ovšem v pozdějším věku změnilo v nevýhody. Téměř všichni účastníci také popsali vzájemné soupeření a srovnávání s dvojčetem, kterému jsou vystavovány nejen kvůli okolím, ale také kvůli sobě navzájem, jelikož potřebují mít vše vyrovnané a spravedlivé. Právě kvůli zmíněnému srovnávání měla většina participantů potřebu se odlišit od svého dvojčete.

Všichni participantů vztah se svým dvojčetem popsali jako velice blízký, ve kterém vidí spoustu výhod, ale také nevýhod, radostí i starostí. Pocit vzájemného jedinečného pouta, ale také toho, že může dojít k přehlčení z něhož vznikne potřeba se vzdálit.

2. Jak se tento sourozenecký vztah měnil v průběhu života?

Všichni participantů se shodli ve výrocích, že v mladším věku spolu s dvojčetem trávili veškerý volný čas. Vzhledem k neustálému kontaktu u většiny participantů vznikla závislost na dvojčeti, která se pomalu odbourávala v průběhu let s postupným se oddělováním. Největší změna nastala v okamžiku, kdy došlo k separaci dvojčat. K té docházelo především během školní docházky či delších zahraničních pobyť. Následkem separace bylo to, že spolu přestali trávit tolik

času a více se osamostatnili. Zkušenost s odloučením měla většina participantů a popsala ji jako velmi cennou, i když zpočátku to pro ně byla nepříjemná a nezvyklá situace, se kterou se ovšem museli vypořádat. Všichni participanté zmínili, že k velké změně dojde, až opustí společné bydlení, které sdílí s dvojčetem. Závěrem část participantů podotkla, že jejich vzájemný vztah s dvojčetem se bude vyvíjet i nadále po blížícím se odloučení.

4 DISKUZE

Hlavním cílem mojí bakalářské práce bylo zjistit, jak dvojvaječná dvojčata stejného pohlaví prožívají a vnímají svůj sourozenecký vztah. K dosažení zmíněného cíle byla použita metoda kvalitativního výzkumu, jelikož se jednalo o subjektivní prožívání vybraných participantů. Ke sběru dat jsem použila rozhovor pomocí návodu, který mi umožnil doptávat se participantů na další skutečnosti, které se během rozhovoru objevily.

V teoretické části jsem se zabývala především sourozeneckým vztahem dvojčat, a právě tyto poznatky často korespondovaly s výsledky mého výzkumného šetření. Participanty hojně zmiňované tvrzení, že vztah se svým dvojčetem považují za výjimečný a zvláštní, popisuje Sandbanková (2003), která tento vztah vnímá totožně. Rulíková (2002) se domnívá, že mezi dvojčaty často bývá jakési vzájemné pouto, což jak prokázaly výsledky výzkumu, tomu tak skutečně je. Z výsledků výzkumného šetření bylo patrné, že za jednu z největších nevýhod toho vztahu považuje většina participantů srovnávání a s tím spojené soupeření. O tomto problému se zmiňoval Novák (2007) a Kleinová (2017). Část participantů popisovala závislost na svém dvojčeti, o které Novák (2007) zmiňuje, že k ní v tomto vztahu může docházet a která také dvojčata často ovlivňuje. Jedním z největších témat, které se objevovalo u všech participantů, bylo téma odloučení. Právě Rulíková (2002) zmiňuje, že odloučení vede k větší samostatnosti obou dvojčat, a tudíž menší závislosti.

Ráda bych zde zmínila také své poznatky, které jsem během rozhovorů vyzorovala. Bylo zajímavé, že každý pár dvojčat měl své dominantní téma, které se během rozhovoru objevovalo více nežli jiná témata. U jednoho páru (2 ženy) bylo dominantním tématem odloučení. Týkalo se to především změn, které po jejich odlukách nastaly či řečnických otázek, jaké to bude, až se odloučí více a opustí společné bydlení. Na tomto páru bylo velmi znát, že je trápí jejich přítomná situace, která vyvstala právě z toho, že se učí žít každá sama za sebe,

jelikož byly 19 let zvyklé být stále spolu. Naopak na dalším páru (2 ženy) bylo poznat, že se již z větší části smířily s tím, že spolu netráví tolik času, a tudíž na sobě nejsou tolik závislé, jelikož se odloučily již během základní školy. Na posledním páru (2 muži) mě překvapila otevřenost a ochota sdílení citlivých informací. Tento pár neprošel doposud větším rozdělením, tudíž zmiňovali především otázky týkající se budoucnosti. U nich bylo dominantním tématem trávení společného času a rivalita. Také bylo zajímavé, že ačkoli rozhovory vždy probíhaly s každým participantem zvlášť, tak se dvojčata ve výpovědích velmi shodovala. Dovolila bych si proto tvrdit, což také plyne z mého pozorování i z výsledků výzkumného šetření, že odloučení hraje ve vzájemném vztahu dvojčat velkou roli.

Uvědomuji si limity svého výzkumného šetření, jimiž mohlo být nevhodné dotazování se a tím přiblížení participanta k jiné výpovědi. Za limit může být také považováno, že výsledky výzkumu nelze aplikovat na širší populaci, jelikož se jednalo o jedinečnou zkušenost daných participantů. Což také vyplynulo z výsledků, jelikož některá témata se vyskytovala u všech participantů a jiná byla zastoupena individuálně.

Výzkumů, které by se týkaly přímo tématu sourozeneckého vztahu dvojčat, není mnoho, přičemž musím zmínit, že mne tento fakt překvapil. Proto zvažuji, že bych se k tomuto tématu v rámci diplomové práce opět vrátila a více jej rozšířila. Myslím, že by také bylo zajímavé, zaměřit se na jedince, kteří mají dvojčata jako sourozence a popsat jejich zkušenost z jejich pohledu, jaké to je, být sourozencem dvojčat.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala tématem sourozeneckého vztahu dvojčat. Práce byla rozdělena na dvě hlavní části, část teoretickou a část empirickou.

V teoretické části jsem se nejprve zabývala sourozeneckým vztahem, který jsem obecně popsala. Dále jsem definovala sourozenecké konstelace a popsala jednotlivé pozice. V poslední řadě jsem se zabývala tématem žárlivosti a rivality mezi sourozenci. V další kapitole teoretické části jsem se zaměřila přímo na dvojčata, jejich rozdělení a typy. Dále jsem uvedla specifika vztahu mezi dvojčaty, která mimo jiné obsahovala téma žárlivosti, blízkosti, závislosti a odloučení. Následovala část o výzkumech a statistické údaje o dvojčatech.

Empirická část byla zaměřena na prožívání a vnímání sourozeneckého vztahu dvojvaječných dvojčat z pozice jich samotných. Výzkumu se účastnilo 6 participantů, s nimiž jsem dělala rozhovor pomocí návodu. Na základě dat získaných z těchto rozhovorů jsem identifikovala 13 témat. Vzhledem k subjektivnímu popisu a zkušenostem participantů jsem některá z těchto 13 dominantních témat dále dělila na subtémata.

V kapitole týkající se výsledků výzkumu, jsem popsala jednotlivá témata, která jsem dokládala na výrocih jednotlivých participantů. Kvůli zachování anonymity zúčastněných participantů nebudou přepisy rozhovorů přiloženy k mé bakalářské práci. Na základě získaných témat jsem zodpověděla na výzkumné otázky, jejichž cílem bylo zjistit, jak dvojvaječná dvojčata stejného pohlaví vnímají a prožívají svůj sourozenecký vztah a zda se tento vztah v průběhu let měnil. Jelikož se jednalo o jedinečnou zkušenost těchto participantů, nelze výsledky tohoto výzkumného šetření aplikovat na širší populaci.

V diskuzi jsem se věnovala výsledkům výzkumného šetření, které jsem dokládala poznatky z teoretické části. Dále jsem zde poukázala na poznatky z mého pozorování během rozhovorů s participanty. Následně jsem zmínila limity své práce a budoucí náměty k tomuto tématu, kterými bych se případně mohla zabývat v diplomové práci.

SEZNAM LITERATURY A OSTATNÍCH ZDROJŮ

1. Benson, J. B., & Haith, M. M. (2010). *Social and Emotional Development in Infancy and Early Childhood*. Massachusetts: Academic Press.
2. Blatný, M. (2017). *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum.
3. Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. Dostupné z: <http://eprints.uwe.ac.uk/11735>
4. Coles, P. (2018). *Sibling relationships*. London: Routledge.
5. Cooper, C., & Hymas, K. (2013). *Dvojčata*. Praha: Ikar.
6. Čapek, J., & Čapková, M. (2010). *Pozitivní výchova sourozenců v rodině*. Praha: Portál.
7. ČSÚ. (2016). *Porody dvojčat a trojčat podle pohlaví a věku matky*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45948556/13006717rd21.pdf/4d10e756-47d5-4e2c-9259-cef54db10752>
8. Dalloz, D. (2002). *Žárlivost a rivalita*. Praha: Portál
9. Dědová, M., Janošová, P., Kollerová, L., Kressa, J., & Zábrodská, K. (2016). *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada Publishing a.s.
10. Eckstein, D., & Kaufmann, J.A. (2012). The Role of Birth Order in Personality: An Enduring Intellectual Legacy of Alfred Adler. *Journal of individual psychology*, 68(1), 60-74. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/282442353_The_Role_of_Birth_Order_in_Personality_An_Enduring_Intellectual_Legacy_of_Alfred_Adler
11. Gillernová, I. (2000). *Slovník základních pojmů z psychologie*. Praha: Fortuna.

12. Hartl, P., & Hartlová, H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
13. Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 4., přeprac., rozšíř. vyd. Praha: Portál.
14. Illingworth, R.S. (2014). *The Normal School Child: His Problems, Physical and Emotional*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
15. Kačerová, E. (Ed.). (2012). *ANALÝZA: Vícečetné porody*. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=792
16. Klein, B. (2017). *Twin Dilemmas: Changing Relationships Throughout the Life Span*. New York: Routledge.
17. Klein, B.S. (2003). *Not All Twins are Alike: Psychological Profiles of Twinship*. New York: Greenwood Publishing Group.
18. Leman, K. (2016). *Sourozenecké konstelace*. Nové, přeprac., vyd. Praha: Portál.
19. Markhamová, L. (2018). *Aha! Rodičovství – Sourozenci*. Praha: Mladá fronta.
20. Neyer, F. J. (2002). Twin relationships in old age: A developmental perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19(2), 155–177. Dostupné z: https://www.psychologie.hu-berlin.de/de/prof/per/pdf/alte_pdfs/neyer-2002a.pdf
21. Novák, T. (2007). *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada Publishing a.s.
22. Rulíková, K. (2002). *Dvojčata: jejich vývoj a výchova*. Praha: Portál.
23. Sadler, T. W. (2011). *Langmanova lékařská embryologie*. Praha: Grada Publishing a.s.
24. Sandbank, A. (2003). *Twin and Triplet Psychology: A Professional Guide to Working with Multiples*. London: Routledge.
25. Segal, N. L. (2009). *Nedělitelná dvěma: Životy výjimečných dvojčat*. Praha: Triton.

26. Slezáková, L. et al. (2011). *Ošetrovatelství v gynekologii a porodnictví*. Praha: Grada Publishing a.s.
27. Sobotková, I. (2001). *Psychologie rodiny*. Praha: Portál.
28. Srnec, J. (2014). 90 let psycholožky Hany Drábkové st., dcery Alberta Pražáka (1880-1956). *E-psychologie*, 8(4), 30-37. Dostupné z WWW: <<http://e-psycholog.eu/pdf/srnec-zp.pdf>>
29. Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál.
30. Vacek, Z. (2006). *Embryologie: učebnice pro studenty lékařství a oborů všeobecná sestra a porodní asistentka*. Praha: Grada Publishing a.s.
31. Vítková Rulíková, K. (2009). *Co nevíte o dvojčatech*. Praha: Portál.
32. Výrost, J. (2008). *Sociální psychologie*. 2., přeprac., rozšíř., vyd. Praha: Grada Publishing a.s.

PŘÍLOHY

Příloha 1- Vzor informovaného souhlasu

Informovaný souhlas

Informovaný souhlas k bakalářské práci „Sourozenecký vztah dvojvaječných dvojčat stejného pohlaví“.

Ve výzkumné části mé bakalářské práce se budu zabývat sourozeneckým vztahem dvojvaječných dvojčat stejného pohlaví. V rámci toho využiji získaná data a informace poskytnuté Vámi. Účel mé práce spočívá v tom, popsat a analyzovat tento sourozenecký vztah. Rozhovor bude nahráván na diktafon a u něj si budu zapisovat poznámky. Nikde nebude uvedeno Vaše celé jméno, pouze křestní nebo Vaše iniciály. Bude zachována Vaše anonymita, v prepisech budou odstraněny identifikující údaje (např. bydliště, datum narození). Po přepsání rozhovorů dojde k autorizaci textu, budete se moci vyjádřit k uvedeným informacím a upravit je. Vaše účast ve výzkumu je dobrovolná a můžete od ní kdykoliv odstoupit.

Štěpánka Žitná

Podpis:

Podle zákona 101/2000 sbírky o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů uděluji souhlas s účastí v uvedeném výzkumném projektu a s poskytnutím výzkumného materiálu.

VdnePodpis:

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Štěpánka Žitná

Studijní program: B7701

Název práce: Sourozenecký vztah dvojvaječných dvojčat stejného pohlaví

Vedoucí práce: Mgr. Johana Růžičková

Rok dokončení práce: 2018

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 7 705

Ostatní text: 71 122

Celkový počet znaků: 78 827

Názvy souborů umístěných na doprovodném CD

Text práce ve formátu PDc: BPZitna

Text práce ve formátu DOC nebo DOCu: BPZitna

Další soubory:

**Posudek vedoucího bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Štěpánka Žitná
Obor studia: Psychologie
Název práce: Sourozenecký vztah dvojvaječných dvojčat stejného pohlaví
Vedoucí práce: Mgr. Johana Růžičková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 52
Počet stránek příloh: 1
Počet titulů v seznamu literatury: 32

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

			3	
--	--	--	---	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

			3	
--	--	--	---	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

0				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		2		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		2		
--	--	---	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

		2		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		2		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		2		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

V čem vidíte základní rozdíly mezi vztahem běžným sourozeneckým vztahem a vztahem dvojčat. Podpořte to daty z Vašeho šetření.

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka si jako téma své bakalářské práce zvolila vztah dvojvaječných dvojčat, který v praktické části práce zkoumala pomocí rozhovorů. Práce je dělena na část teoretickou a praktickou.

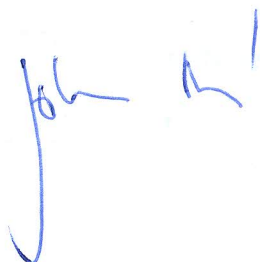
Teoretickou část považuji za slabší oddíl bakalářské práce. Autorka se snažila vystihnout témata se zvolenou problematikou související. Problém vidím především v práci s literaturou. Někdy jí dělalo problém odlišit zásadní informace od těch méně důležitých, potíž je i ve volbě literatury, která stojí často na pomezí literatury odborné a populárně naučné. Nepříliš dobře zvládnutá je rovněž stylistická stránka textu. Nicméně autorka zde nastiňuje hlavní související témata, odkazuje i na některé provedené výzkumy. Text má logické vnitřní členění.

Úspěšnější byl dle mého autorka v části praktické. Z přepisů, které jsem měla k dispozici, je zřejmé, že se jí obstojně vedlo vést rozhovory, pokládat v nich nesugestivní a především otevřené otázky, rozvíjet vynořující se témata. Byť jde o výzkum, či spíše sondu malého rozsahu, studentka prokázala schopnost formulovat výzkumnou otázku, zvolit adekvátní metodologii, získaná data rozebrat a následně interpretovat výsledky.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: velmi dobře

Datum, podpis:

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Štěpánka Žitná

Obor studia: Psychologie

Název práce: Sourozenecký vztah dvojvaječných dvojčat stejného pohlaví

Vedoucí/oponent* práce: Ing. Mgr. Ivana Dvořáková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh):55

Počet stránek příloh:1

Počet titulů v seznamu literatury: 32

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		x		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

			x	
--	--	--	---	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

			x	
--	--	--	---	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

		x		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

			x	
--	--	--	---	--

Návaznost kapitol a subkapitol

			x	
--	--	--	---	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		x		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

			x	
--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

V první kapitole teoretické části se autorka věnuje sourozeneckému vztahu. Proč si jako jediné podtéma této kapitoly vybrala téma žárlivosti a rivality?

Na straně 20 uvádí: ... „Ovšem pokud jakákoli dvojčata trpí nějakým problémem v chování, odloučení jim nejspíše neprospěje.“ – může toto tvrzení vysvětlit?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Studentka si zvolila zajímavé téma prožívání sourozeneckého vztahu u dvojčat. V teoretické části se autorka práce věnuje tématům sourozeneckého vztahu a tématům dvojčat. V prvním tématu přibližuje různá teoretická pojetí sourozeneckého vztahu a téma žárlivosti a rivality. V druhé kapitole se věnuje tématům dvojčat včetně jejich vztahu. První kapitola, která měla být pravděpodobně jakýmsi úvodem k celé tématice, svým obsahem působí neuceleně a nepatřičně. Druhá část je však celkem systematicky propracovaná a autorka se věnuje jak domácím tak zahraničním zdrojům, čímž prokazuje schopnost pracovat se zahraniční literaturou. Oceňuji zmínění nejznámějších zahraničních i českých výzkumů.

V celém textu je patrná autorčina opatrnost k propojování teoretických poznatků s vlastními názory. Taktéž provázanost teorie s předkládaným zkoumaným záměrem je místy krkolomná a čtenář musí logická propojení hledat.

V empirické části oceňuji představení participantů i celkové metodické zpracování výzkumu. Pro příští práce doporučuji autorce vyhnout se vágním výrazům při jakémkoli definování – v této práci například definice filtru participantů „... pár let.“ (str.37) . Za velmi diskutabilní považuji provedení pilotního rozhovoru sama na sobě, jak uvádí na str. 30. Navíc v limitech výzkumu nezmiňuje jak pracovala s tématem vlastního předporozumění, které se k pilotnímu rozhovoru v tomto případě váže.

Tématická analýza je zpracovaná přehledně a systematicky. Autorka s tématy pracuje objektivně, analýzu témat i subtémat dokládá citacemi z jednotlivých rozhovorů, které však bohužel nelze jednoduše dohledat, neboť chybí odkaz na konkrétní místo rozhovoru a rozhovory nejsou uvedené jako příloha práce. Nelze tedy posoudit, zda autorka vytěžila všechna důležitá témata.

Studentku upozorňuji na občasné stylistické krkolomnosti a formální nedostatky (např. formátování str. 25). Vzhledem k tomu, že je to však bakalářská práce, tedy první autorčin pokus o vědecké zpracování tématu, nabízím toto hodnocení jako prostor pro příští zlepšení.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/nedoporučuji*

Navrhovaná klasifikace: velmi dobře

Datum, podpis:

22.8.2018

* nehodící se, škrtněte